

00KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, økonom - cand. scient. Adm.

www.henrikherloevlund.dk, herloevlund@mail.dk

*Kronik 1. udgave 30. okt, 2024 ¹²,
opdateret 06.11.24*

PRÆSIDENTVALGET I USA: USA i dyb krise uanset udfaldet.

Forlaget Alternativ, Engelstedsgade 54, 1. sal, 2100 København Ø.

¹) Kronikken vil blive lagt på min hjemmeside www.henrikherloevlund.dk under "artikler og rapporter".

²) For uddybning henvises til Herløv Lund, Henrik: USA's splittede stater: En samfundsmode i krise? Kritisk rapport, 200 sider. Nov. 2020.

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/11/USA-kriseforsamfundsmode.pdf>

USA i dyb krise uanset udfaldet af præsidentvalget.

I forbindelse med præsidentvalget i USA har fokus i høj grad været på kandidaterne, navnlig på Donald Trump. Dette er for så vidt berettiget, for så vidt som udfaldet givet vil få store konsekvenser for, hvilken amerikansk politik, der kommer til at blive ført i de kommende år: I og for USA, for EU og Vesten i øvrigt og i og for international politik. Med Trumps sejr vil en stærk højredrejet, velfærds - , klima – og indvandrerfjendsk politik lå igennem i USA selv og isolationisme og selvtilstrækkelighed vil præge landets rolle internationalt, bl.a. i forhold til de hidtidige allierede i Europa.

Trump's person.

Det har i Europa og i Danmark vakt forbløffelse og forargelse, at det overhovedet er en – ovenikøbet nærliggende - mulighed, at en højrepopulistisk, ja tilnærmelsesvis højreekstrem person som Trump genvælges, når han i den grad deler er kontroversiel og deler vandene. Der er ingen tvivl om, at Trumps person og stil har været kraftigt medvirkende til, at USA stadig er så delt omkring dette præsidentvalg som det var det om det forrige. Men det vil være en fejltagelse, hvis man gør Trump som person til eneårsagen til den store splittelse i USA omkring valget og om hvilken politik, som USA fremover skal føre.

Dyb samfundsmæssig krise.

Der er – og har igennem længere tid været – en dyb krise i og for det amerikanske samfund. Krisen er massiv og omfattende på alle niveauer af det amerikanske samfund: I økonomien, i det politiske system og for USA rolle som international supermagt.

Kernen hertil er en dybtgående strukturel økonomisk krise. USA som efter 2. verdenskrig var verdens stærkeste industrimagt har i siden 80'erne oplevet en massiv afindustrialisering, der har ramt USA's traditionelle industribastioner: Minedrift, metal og maskinindustri, bilproduktion m.m.

Udviklingen skyldes dels problemer med konkurrenceevnen, men har ikke mindst sammenhæng med globalisering og frihandelspolitik, der har medført en omfattende outsourcing af produktion fra løntunge amerikanske virksomheder til lavtlønslande i Østasien (Kina) og Latinamerika (Mexico).

Det har selvsagt undermineret beskæftigelsen og herigennem lønninger og velstand for betydelige dele af USA's arbejder – og middelklasse, navnlig i USA's traditionelle industricenter, det såkaldte "rustbælte" i det nordøstlige USA. Oven heri har USA's lønmodtagere også oplevet et presset arbejdsmarked fra omfattende illegal indvandring.

Afindustrialiseringen og velstandstabet har sammen med neoliberalistisk (skatte)politik haft dybtgående sociale konsekvenser i form af velstandstab og øget ulighed for arbejder – og middelklasse i USA. Det har naturligvis udløst vrede og desperation over den økonomiske og sociale deroute fra de berørte befolkningsgrupper, navnlig fra USA's traditionelle arbejderklasse.

USA's politiske system er er endt som et plutokrati.

Denne utilfredshed har før Trump imidlertid haft svært ved at slå igennem i det amerikanske politiske system. For den anden side af den økonomiske deroute for brede amerikanske lag har været en massiv koncentration af indkomst – og formuestigninger blandt de allerrigeste, som bl.a. har brugt den stigende rigdom til at købe sig politisk indflydelse til sikring af egne privilegier.

Penge har igennem en årrække spillet en stigende rolle i USA's politiske system og med igennem de seneste årtier voksende betydning af valgskamptionsdonationer fra store selskaber og rigmænd er det amerikanske demokrati i tilsvarende grad degenereret fra folkestyre til plutokrati (rigmandsvælde).

Denne udvikling har i stigende grad sendt de menige amerikanske vælgere ud på sidelinjen. De oplever med rette det politiske system som korrump og at det svigter den almindelige befolkning. Den økonomiske og sociale krise har dermed forplantet

sig til en dyb krise for det politiske system som sådan pga. voldsom politikerlede i den brede befolkning.

Globalisering eller isolationisme?

Men er utilfredsheden og frustration udbredt og fælles, er USA til gengæld dybt splittet og delt om løsningerne på krisen: På den ene side står ikke mindst bankerne og USA's multinationale (techindustrien) og dertil knyttede lønmodtagergrupper (den kreative klasse), der har profiteret af og ønsker fortsættelse frihandel og globalisering.

På den anden side står USA's traditionelle industri og dertil knyttede "bluecollar" arbejdere, som naturligvis ønsker beskyttelse af hjemmemarkedet og den hjemlige beskæftigelse og fokusering på at genrejse USA selv økonomisk.

Hermed er den dybe økonomiske og politiske splittelse i USA også blevet en nok så dyb strid om USA's rolle i international politik. Banker og multinationale i USA har nydt godt af USA's position som dominerende supermagt, hvilket har sikret adgang til centrale markeder. Men afindustrialiseringen har svækket USA's økonomiske styrke og evne til at opretholde et stort og dyrt militær. USA's trængte "gamle industrier" og dertil knyttede lønmodtagere mener ikke, at der længere er råd til i samme omfang som hidtil at være verdens politibetjent. De er i stedet tilhængere af isolationistisk politik med fokus på USA selv.

To (parti)politiske lejre.

USA's to store politiske partier befinder sig på hver sin side i denne splittelse. Demokraterne forlod i 90'erne under Clinton sine traditionelle bastioner i USA's fagbevægelse og svingede ind på frihandels- og liberaliseringspolitik til fordel for finanskapital og multinationale og har langt hen ad vejen fastholdt denne politik. Derimod er republikanerne under Trump svinget over til en isolationistisk og indvandringsfjendsk kurs og har dermed fået tag i arbejdervælgere, der ellers traditionelt støttede demokraterne. Samtidig er det lykkedes Trump at italesætte og appellere den udbredte lede og vrede over den korrupte politiske elite i Washington, "sumpen".

Det må anerkendes, at Biden med sine økonomiske programmer "Build Back Better" og "Inflation Reduction Act" har forsøgt at kompensere det industrielle jobtab ved at

skabe nye jobs indenfor velfærd og navnlig grøn omstilling. Men Ukraine – krisen og den ekspansive finanspolitik har medført en høj inflation i USA, som har over en bred bank har forringet amerikanske lønmodtageres realløn, hvilket har modarbejdet Bidens bestræbelser og bidraget til at opretholde Trumps base.

MEN: Ingen af de to partiers base er i sig selv stærke nok til at vinde magten. Begge har derfor bedrevet aktiv alliancepolitik for at udbygge sin tilslutning: Republikanerne har med anti abortpolitik især bejlet til de stærke, konservative kristne grupperinger i Syden og Midtvesten, demokraterne på deres side har med en mere blød indvandringspolitik søgt at appellere til de etniske mindretal: Sorte og latinoer. Hermed er den dybe økonomiske og politiske splittelse ned igennem midten af det amerikanske samfund også blevet en splittelse af USA midt over imellem to (parti)politiske lejre.

Trump katalysator.

Det er vigtigt at forstå, at der i USA nedenunder præsidentvalget altså er dybtliggende og stærke samfundsmæssige dynamikker og kræfter på spil.

Der er ingen tvivl om at Trump selv har bidraget kraftigt til at uddybe polariseringen og skærpe modsætningerne og den politiske krise. Men Trump har fundet en platform i USA s krise og en klangbund i befolkningens frustration og utilfredshed med økonomien og det politiske system: Hans rolle er således katalysatorens: Den som udnytter, italesætter og videreudvikler de politiske konflikter i samfundets dyb.

Årsager til Trumps sejr.

Når Trump har vundet valget, må det anerkendes, at det dels skyldes, at han set med den menige amerikaners øjne i det mindste har italesat en række af problemerne: Jobtabet, den økonomiske deroute, velstandsfaldet, den illegale indvandring, den politiske korrupsion mm. De har så taget med i købet, at han også står for en række andre, tvivlsomme eller negative ting: Løgne, demagogi, polarisering, autokrati, ja kupforsøg.

Demokraterne har heroverfor koncentreret sig om at føre kampagne mod Trump. Man har forsøgt at gentage taktikken fra 2020, hvor det lykkedes Biden at vinde ved at slå på et fravalg af Trump. Men demokraterne har forsømt herudover at give politiske svar på de konkrete problemer, som amerikanerne oplever, og det er denne

gang blevet oplevet som utilstrækkeligt af en del af deres base, som ikke har bakket dem op ved stemmeurnerne.

Men et er at italesætte problemerne, noget andet er, om Trumps løsninger er gangbare? At tvinge virksomheder (tilbage) til USA gennem toldmure vil udløse handelskrige og til gengæld skade USA's eksport. At slå af på USA's alliancer med Europa og Vesten, vil til gengæld underminere landets internationale position og udenlandske økonomiske interesser. At droppe Obamacare og velfærd for at sænke skatterne vil til gengæld øge fattigdommen i USA's dyb. At øge olieudvinding og droppe grøn omstilling, klimapolitik og Parisaftale vil til gengæld øge klimaproblemerne og de ekstreme vejrphenomener, som ikke mindst rammer USA. Radikale indgreb overfor indvandring risikerer til gengæld at skabe store modsætninger mellem USA og Latinamerika. Og at styre USA i retning af mere autokrati, vil til gengæld øge de riges indflydelse på og greb om magten.

Krise for USA's samfundsmodel.

Splittelsen i USA og de politiske kursændringer, som den resulterer i, er som anført indskrevet i selve USA's strukturer og kommer som sådan til at blive lang og dyb.

Selv om en række radikale indgreb og politikker kan forventes fra Trumps side, er det mere end tvivlsomt, om det kan og vil løse USA's dybe krise. Men et er givet: USA og USA's rolle ER under afgørende forandring. Med Trumps sejr står vi ved enden af en epoke og der tegner sig en langt mere usikker og utryk fremtid. Det gælder også for os Europa.

Trump's sejr vil – like it or not – kræve en lang større selvstændighed af Europa og EU end hidtil. Hvad mere er: Der ER betydelige forskelle på USA og Europa, men de udviklinger og dynamikker, som er på spil i USA, i økonomien og i det politiske system, er også tilstede i Europa og må over tid også forventes at manifestere sig her. Erkendelse af disse strukturelle aspekter vil være vigtig for, om de løsninger, der tilbydes i Europa, bliver reelle eller populistiske?